

KAPITTEL 11

GUNNARSRØD 8. EN LOKALITET FRA SISTE HALVDEL AV MELLOMMESOLITIKUM

Guro Fossum

C58008, Langangen, 20/1, Porsgrunn kommune, Telemark	
Askeladden-ID	136589
Høyde over havet	52 m.
Utgravningsleder	Guro Fossum
Feltmannskap	1–3
Dagsverk i felt	42
Tidsrom	19.–24.5. og 17.8.–1.9.2011
Metode	Maskinell avtorving, konvensjonell steinalderutgravning, 4 mm vannsålding, flateavdekking
Avtorvet areal	230 m ²
Utgravd areal	Lag 1: 43,75 m ² , lag 2: 20 m ² , lag 3: 7,9 m ² , lag 4: 3,25 m ² , lag 5: 1 m ²
Flateavdekket areal	103 m ²
Utgravd volum	7,6 m ³
Volum per dagsverk	0,18 m ³
Funn	762 littiske funn
Datering	Mellommessolitikum

INNLEDNING

Gunnarsrød 8 ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2010. Den ble påvist med ett funnførende prøvestikk med til sammen seks avslag av flint. Lokaliteten ble avgrenset av negative prøvestikk og anslått å være 115 m² og ha et 10 cm dypt funnførende lag (Nyland 2010).

Lokaliteten ble undersøkt i 2011, og det ble til sammen gjort 762 funn. Redskapsandelen er temmelig høy (3,1 prosent) og omfatter blant annet skrapere, bor, flekkekniver, sandsteinskniver og slipeplater. Flekke- og kjernematerialet er sparsomt. Ellers ble det påvist knakkeavfall av både flint, kvarts og noe bergkrystall. Strandlinjekurven og funnmaterialet tyder på en datering til mellommessolitisk tid, omtrent 7300–7000 f.Kr. Samtidig viser funn av en flateretusjert pilspiss at det har vært aktivitet på Gunnarsrød 8 også i senneolitisk tid / eldre bronsealder.

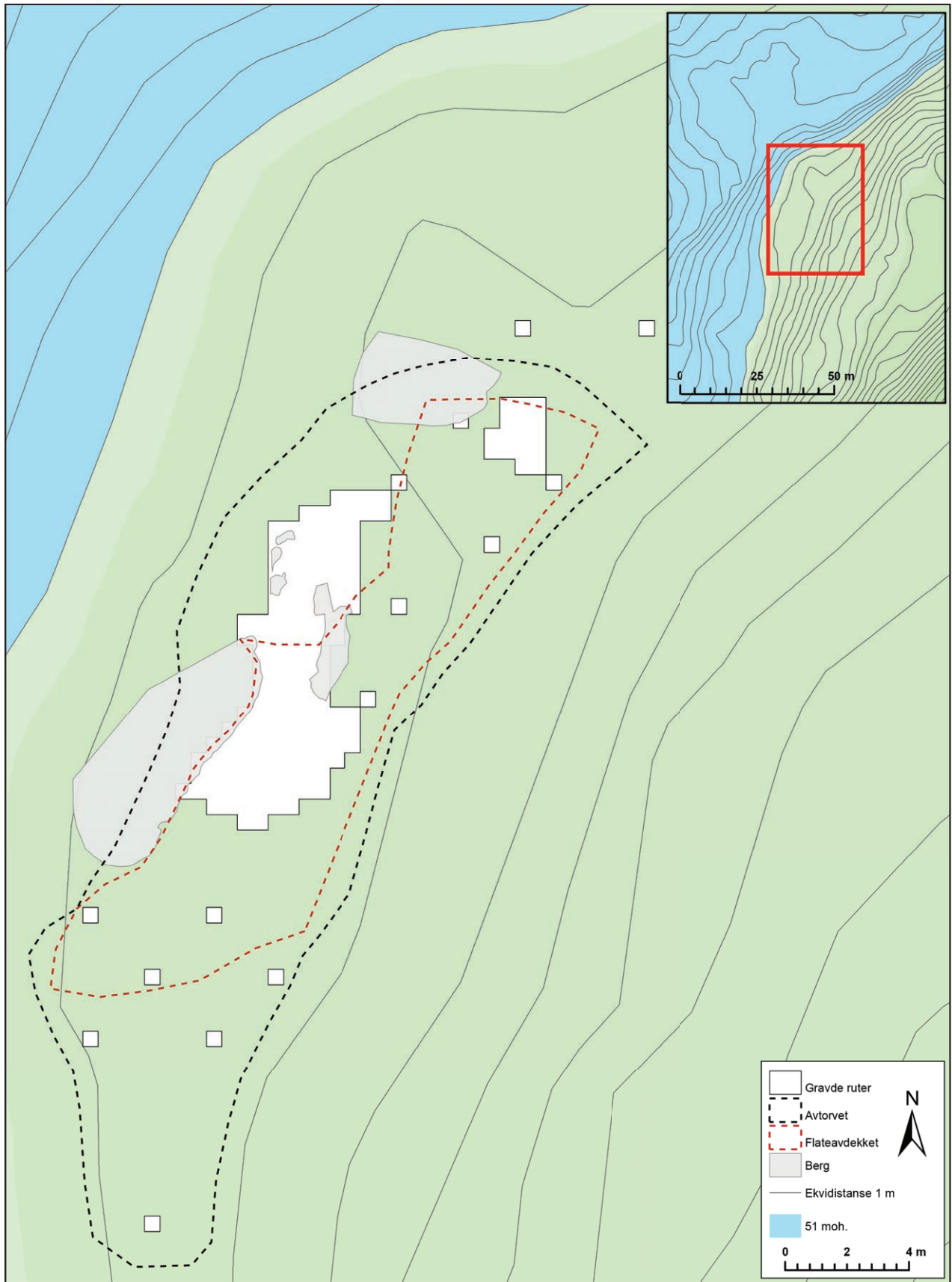
BELIGGENHET, TOPOGRAFI OG JORDSMONN

Lokaliteten lå 52–53 meter over havet på en avlang, vestvendt terrasse. Flaten ble avgrenset av en bratt

stigende skråning i øst og av en lav bergrygg foran en hellende skråning i vest. Flaten smalnet inn i nord og i sør, og det gikk en traktorveg gjennom den sørlige delen av flaten. I forkant av skogryddingen bestod vegetasjonen på lokaliteten hovedsakelig av tett, ung granskog, og skogbunnen var nærmest fri for bunnvegetasjon. Jordsmonnet på lokaliteten var stedvis skrinn brunjord. Mineraljorden bestod av lys rødbrun sand med noe grus og lite stein. Flere steder lå berggrunnen eksponert og delvis forvitret. Flaten var temmelig dårlig drenert.

MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLINGER

Lokalitetens høyde over havet tilsier en datering til siste halvdel av mellommessolitisk tid, mellom 7300 og 7000 f.Kr. (8200–7900 BP). Den plasserer seg dermed mellom Gunnarsrød 7 og de yngre Gunnarsrød 6 og Langangen Vestgård 1 på strandlinjekurven. Allerede under den innledende undersøkelsen ble det erkjent at lokaliteten var av begrenset omfang, både arealmessig og når det gjaldt funnmengde, og den skilte seg dermed fra de ovennevnte lokalitetene. For å belyse Vestfoldbaneprosjektets

Figur 11.1. Lokalitetens beliggenhet med en strandlinje på 51 moh. I mellommesolittisk tid har lokaliteten ligget på en eksponert terrasse med god utsikt over Langangsfjorden.

Figure 11.1. Topography and plan of Gunnarsrød 8 with sea level drawn at 51 m.a.s.l. During the Middle Mesolithic, the site was situated on an exposed terrace with view across «Langangsfjorden.»

Figur 11.2. (a) Gunnarsrød 8 under maskinell avtorvning. Gaute Reitan krafser. Maskinen er i ferd med å avdekke traktorvegen som skar seg gjennom lokalitetsflaten (foto mot S). (b) Splinter av kvarts og flint fra den nordlige funnkonsentrasjonen. (c) Gunnarsrød 8 etter at den konvensjonelle undersøkelsen er ferdigstilt. Hovedaktivitetsområdet ligger nærmest, rett ved berget. Den nordlige funnkonsentrasjonen ligger omtrent midt i bildet ved to store steiner. Det ble også gravd et lite felt i tilknytning til en liten konsentrasjon helt nordøst på flaten (foto mot N).

Figure 11.2. (a) Mechanical stripping of topsoil. Gaute Reitan assists digger. The digger uncovers a tractor road that ran through the site, facing south. (b) Quartz and flint fragments from the northern find concentration. (c) Gunnarsrød 8 after investigation. The main activity area is in the front by the rock face. The northern find concentration is located in the middle of the photo, by two large rocks. To the north-east, a small surface with finds was excavated, facing north.

problemstilling vedrørende etablering av områdetilknyttet bosetning er det viktig å få kunnskap om variasjonen i lokalitetstyper fra samme periode. I lys av dette vil Gunnarsrød 8 bli et interessant bidrag i diskusjonen om bosetningsmønsteret i siste halvdel av mellommesolittisk tid.

UTGRAVNINGEN OG METODE

Under den innledende undersøkelsen ble det gravd til sammen 22 prøvekvadranter på 50 x 50 cm på hver andre til fjerde meter, avhengig av topografiske forhold. Dybden på kvadrantene varierte mellom 2 og 5 mekaniske 10 cm lag. Undersøkelsen viste at det var få og spredte funn over hele flaten,

Hovedkategori	Antall	%	Delkategori/merkna	Antall
Sekundærbearbeidet flint				
Pilspiss	1	0,1	Flateretusjert, konkav basis	1
Kniv	4	0,6	Flekk med skråbuert enderetusj	3
			Avslag med skrå enderetusj	1
Bor	3	0,4	Avslag med kantretusj	1
			Fragment med kantretusj	2
Skrapert	4	0,6	Avslag med konveks kantretusj	2
			Fragment med konveks kantretusj	2
Avslag/fragment med retusj	9	1,3	Avslag med retusj	1
			Fragment med retusj	8
Sum, sekundærbearbeidet flint	21	3		
Primært ilvirket flint				
Flekk	2	0,3	Smalflekk	2
Mikroflekk	5	0,7		5
Avslag	168	24,2		168
Fragment	220	31,7		220
Splint	271	39,0		271
Kjerne	7	1,0	Bipolar kjerne	6
			Kjernefragment, plattformavslag	1
Sum, primært ilvirket flint	673	96,9		
Sum, flint	694	≈ 100		

Figur 11.3. Det samlede flintmaterialet fra Gunnarsrød 8.

Figure 11.3. Classification of flint from Gunnarsrød 8.

men det utpekte seg to mindre konsentrasjoner: én i tilknytning til bergryggen midt på flaten og én i nordøst.

Den videre undersøkelsen foregikk som en konvensjonell utgravning med graving i kvadranter og 10 cm tykke lag. Det ble åpnet opp to felt i lag 1 i tilknytning til de to funnkonsentrasjonene: et hovedfelt langsmed bergryggen og et mindre felt i nordøst. Kombinasjonen av få funn og skrint jordsmonn gjorde at det ble gravd bare ett mekanisk lag på det mindre feltet i nordøst. Innenfor hovedfeltet ble det stedvis gravd tre lag. Skjørbrent stein ble kvantifisert i vekt per graveenhet.

Det var ikke tid til å totalundersøke flaten, men funnkonsentrasjonen antas å være godt undersøkt. Etter at gravingen var ferdigstilt, ble lokaliteten flateavdekket med maskin for å avdekke eventuelle strukturer. Det ble ikke påvist strukturer verken under den konvensjonelle undersøkelsen eller under den påfølgende flateavdekkingen.

KILDEKRITISKE FORHOLD

Den sørlige delen av lokalitetsflaten var berørt av en traktorveg. Vegen var bygd opp av påfylte grusmasser, noe som kunne konstateres ved graving av prøvekvadranter. Tilsynelatende urørt skogbunn og brunjord ble påtruffet mellom 20 og 30 cm nede i grusmassene.

Flaten var dårlig drenert, og regnvann ble ofte stående igjen i gravde ruter og gjorde det vanskelig å påvise eventuelle fyllskifter i undergrunnen. Også under flateavdekkingen var det svært fuktig på lokaliteten, og strukturer kan ha blitt oversett som følge av dette.

FUNNMATERIALE

Undersøkelsen på Gunnarsrød 8 frembrakte 762 littiske funn. Flint er det vanligste råstoffet på lokaliteten, med 90,1 prosent, totalt 694 funn. Det ble gjort 16 funn av bergkrystall (2,1 prosent), 48 funn av kvarts (6,3 prosent) og 4 funn av 3 ulike typer sandstein (0,5 prosent).

Funnmateriale av flint

Det primærtillvirkede og sekundærbearbejdede flintmaterialet utgjør henholdsvis 88,3 prosent og 2,8 prosent av den totale funnmengden. Flinten foreligger i ulike typer, og 42 prosent av materialet er varmpåvirket. Det er mulig at en del av det som er registrert som varmpåvirket, er frostsprengt flint. Omtrent 25 prosent av flinten har rest av cortex.

Flateretusjert pilspiss

Det foreligger en flateretusjert pilspiss med konkav basis av flint (jf. Helskog et al. 1976:32; Mjærum 2012b:115–119, fig. 11). Den er totalretusjert på begge sider, og flateretusjeringen er jevn. Bredden er størst ved basis, målt til 1,4 cm. Flinten er av en fin, gråblå flinttype, som skiller seg fra det øvrige flintmaterialet.

Redskaper

Tre flekker og ett avslag er tolket som kniver. Flekkene har skråbuet enderetusj, mens avlagskniven har skrå enderetusj. De er mellom 2,4 og 3,7 cm lange.

Det er skilt ut fire skrapere, hvorav to er laget av avslag og to er laget på fragmenter. Skraperne er mellom 1,4 og 2,4 cm store. I tillegg foreligger det flere fragmenter med retusj som også kan ha fungert som skrapere, som ikke er typesikre.

Det foreligger tre bor, altså stykker med retusjerte sidekanter som møtes i en spiss (jf. Helskog et al. 1976:28). To av borspissene er laget på fragmenter og har delvis retusjerte sidekanter, mens den tredje er laget på avslag. De er mellom 1,7 og 1,9 cm store.

Flekkematerialet

Det primærtillvirkede flekkematerialet fra lokaliteten er beskjedent og består av et proksimalfragment og et midtfragment. Proksimalfragmentet kan imidlertid sammenføres med en flekke med skråbuet enderetusj, slik at det reelle antallet primærtillvirkede flekker av flint faktisk er kun én. Midtfragmentet har bruksskader langs én sidekant. Flekkematerialet som helhet foreligger i ulike flinttyper. Det er skilt ut 5 mikroflekke (≤ 8 mm). To av mikroflekkene er produsert i en matt, grå flinttype, mens to andre er laget av en matt, lys brun type. Få flekker og mikroflekke har proksimalende, men noen har attributter som tyder på at de er produsert med indirekte myk teknikk eller trykkteknikk i form av regelmessighet, rette rygger, liten slagflaterest og antydning til leppe (Eigeland 2006; Sørensen 2006).

Figur 11.4. Flateretusjert pilspiss med konkav basis. Foto: Ellen C. Holte, KHM.

Figure 11.4. Pressure-flaked point with concave base.

Kjernematerialet

Kjernematerialet består utelukkende av bipolare kjerner. Det ble til sammen funnet seks stykker. De er mellom 2 og 3 cm i største mål og er av ulike flinttyper fra matt grå til fin grå. To av kjernene har kraftige knusespor i begge ender, men få avspaltningssarr.

I tilknytning til en av kvadrantene som ble gravd i traktorvegen, ble det påtruffet et kjernefragment av en mikroflekkekjerne. Fragmentet ser ut til å være et plattformavslag. Undersiden er imidlertid frostsprengt, så det er vanskelig å avgjøre hvorvidt avslaget er et reelt plattformavslag. Plattformen er fasettert og har en 90° vinkel, og plattformkanten har svak trimmingsretusj. Mest sannsynlig dreier det seg om et fragment av en konisk kjerne.

Avfallsmaterialet

Avfallsmaterialet utgjør til sammen 88,3 prosent av den totale funnmengden og fordeles på kategoriene avslag, fragment og splint. Det er ikke skilt ut splint med slagbule i katalogiseringen, men det ble ikke observert entydig avfall etter flateretusjering i materialet.

Mye av flintmaterialet er brent og frostsprengt. Fragmenter og splinter utgjør til sammen 80 prosent av det varmpåvirkede materialet. Dersom man ser bort fra det brente materialet, er avslagsandelen høyere enn andelen fragmenter. Fragmenteringen skyldes trolig i stor grad varmpåvirkning og/eller frostsprengning, men den kan også forklares med bruk av bipolar teknikk.

Hovedkategori	Antall	%	Delkategori/merknad	Antall
Primærtilvirket bergkrystall				
Flekk	1	1,5		1
Mikroflekk	3	4,4		3
Avslag	8	11,8		8
Fragment	1	1,5		1
Splint	2	2,9		2
Kjerne	1	1,5	Bipolar kjerne	1
Sum, bergkrystall	16	23,5		
Primærtilvirket kvarts				
Avslag	27	39,7		27
Fragment	6	8,8		6
Splint	15	22,1		15
Sum, kvarts	48	70,6		
Sekundærbearbeidet sandstein				
Kniv	2	2,9		2
Slipeplate	2	2,9	Hel	1
			Fragmenter (kan sammenføres til en hel)	9
Sum, sekundærbearbeidet sandstein	4	5,9		
Sum, andre råstoff	68	≈ 100		

*Figur 11.5. Funn av kryptokrystallinske råstoff og sandstein.
Figure 11.5. Classification of cryptocrystalline rock and sandstone.*

Kryptokrystallinske råstoff og sandstein

Til sammen foreligger det 68 artefakter av andre råstoff enn flint, noe som utgjør 8,9 prosent av den totale funnmengden. Funnene fordeler seg på råstoffene bergkrystall, kvarts og sandstein. Med unntak av gjenstandene i sandstein er ingen av artefaktene sekundærbearbeidet.

Kvartsmaterialet er den nest største råstoffgruppen på lokaliteten, og det ser ut til å være av god kvalitet. Kvartsen er finkornet, hvit og stedvis transparent, og skillett mellom bergkrystall og kvarts er derfor noe glidende. Bergkrystaller vokser ofte på kvarts, og det er derfor mulig at kvartsforekomsten på lokaliteten bør ses i sammenheng med utnyttelsen av bergkrystall. Dette er blant annet observert på den senmesolittiske lokaliteten Frebergsvik i Vestfold (Eigeland 2006:104). Det foreligger en bipolar kjerne av bergkrystall, og en del av avfallsmaterialet har knuste slagflaterester og kraftige bølgeringer, noe som tyder på bruk av bipolar teknikk (jf. Eigeland

2006:22; Kuijt et al. 1995). Også flekkefragmentet og en mikroflekk har samme attributter.

Sandsteinskniver

Det ble funnet to eggfragmenter av en sandsteinskniv innenfor hovedaktivitetsområdet. Begge fragmentene er av samme mørke sandstein og stammer trolig fra samme kniv. Det største fragmentet er 6 cm i største mål.

Slipeplater

Slipeplatene lå samlet ved bergryggen og teller én hel og ni fragmenter. Fragmentene er av en rødlig, glimmerholdig sandstein, og samtlige kan sammenføres til én tilnærmet firkantet slipeplate på omtrent 12 x 15 cm. Slipeplaten ser ut til å være tosidig, men de slipte partiene er utydelige grunnet forvitring. Den hele slipeplaten er lys brun og har slipte partier på én side. Slipeplaten er tung og har 24,4 cm som største mål.

FUNNSPREDNING OG AKTIVITETSOMRÅDER

Det ble gjort 762 funn på det til sammen 39 m² store utgravningsfeltet. Dette gir en funntetthet på 19,5 funn per m². Den vertikale funnfordelingen var noenlunde lik på hele lokaliteten; 62,3 prosent av funnene lå i lag 1, 35 prosent i lag 2 og 2,1 prosent i lag 3. Funnene lå spredt over store deler av flaten, men det utpekte seg et hovedaktivitetsområde sør i hovedfeltet og to mindre konsentrasjoner nord på flaten: én nord på hovedfeltet og én i tilknytning til det mindre feltet i nordøst. Funnfrekvensen var klart høyest innenfor hovedaktivitetsområdet; se figur 11.6.

Hovedaktivitetsområdet var omtrent 15 m² stort og lå rett øst for den lave bergryggen midt på flaten. Innenfor dette området var det en tydelig konsentrasjon av flintavfall, og andelen splinter var størst her. Dette indikerer at flintknakking har foregått i konsentrasjonen (jf. Grøn 2000:159; O'Connell 1987:104; Schiffer 1987:62). Nesten alle funn av bergkrystall ble gjort innenfor dette området. Alle bipolare kjerner i tillegg til hovedmengden av flekkematerialet lå også her. Med unntak av borspissene og én skraper ble alle redskaper funnet i hovedaktivitetsområdet. Slipeplatene lå samlet ved bergryggen. Kjernefragmentet ble påtruffet i en prøvekvadrant sør for hovedaktivitetsområdet. Fragmentet lå i lag 3 og ikke i tilknytning til de påførte grusmassene.

Nord på hovedfeltet skilte det seg ut en konsentrasjon av kvarts samt noe flint og bergkrystall. Konsentrasjonen lå delvis på og mellom forvitrede bergknatter og var omtrent 8 m² stor. Funnene lå mer spredt her sammenlignet med funnene i hovedaktivitetsområdet. Midt i konsentrasjonen lå det to større steiner, som kan ha blitt brukt som sitteplasser. Rett nord for disse var det en konsentrasjon av kvartssplinter. Det ble funnet to borspisser, én skraper, én mikroflekk og én flateretusjert pilspiss her. Pilspissen lå delvis mellom de to steinene.

Omtrent 5 meter nordøst for denne konsentrasjonen ble det åpnet opp et 4 m² felt i lag 1. Her ble det påvist flintavfall, deriblant splinter, én borspiss, én mikroflekk samt ett retusjert fragment. Mikroflekken er av samme flinttype som den som ble funnet nord på hovedfeltet.

Den varmepåvirkede flinten ble funnet spredt over hele flaten, og den følger spredningsmønsteret til det øvrige flintavfallet og sammenfaller ikke med spredningen av den skjorbrente steinen. Det ble til sammen påtruffet 38 kg skjorbrent stein på lokaliteten, hvorav 57 prosent var i lag 2. Den største mengden lå nordøst for hovedaktivitetsområdet. Utbredelsen til den skjorbrente steinen ble ikke avgrenset

ved utgravning, men flateavdekkingen avdekket ingen strukturer som kunne knyttes til den skjorbrente steinen. Det er også en mulighet for at det som er registrert som skjorbrent, faktisk er naturlig kantete eller frostsprengt stein.

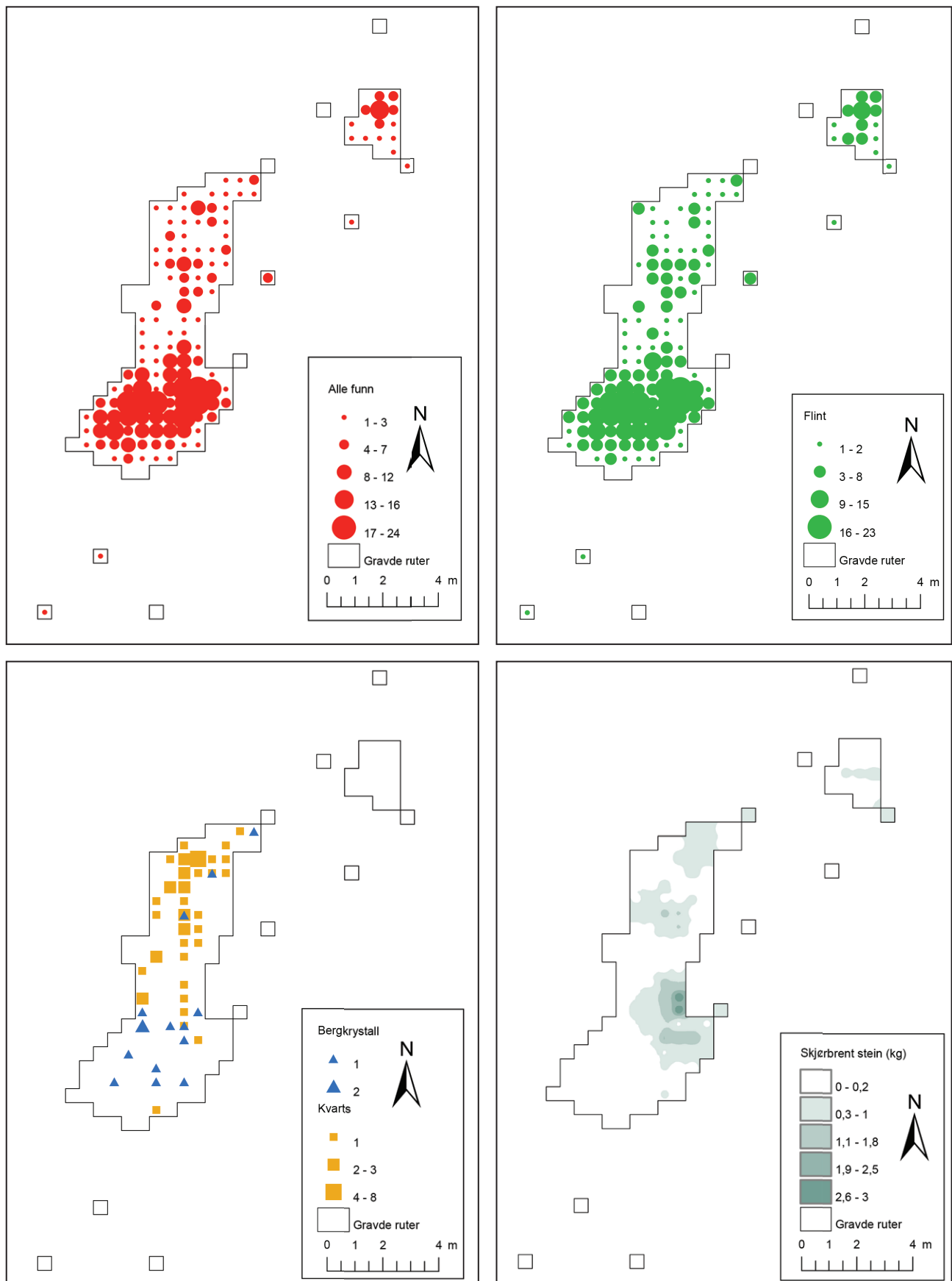
DATERING OG BRUKSFASER

Strandlinjedatering og typologisk datering

Lokaliteten lå 52–53 moh., og strandlinjeforskyvningskurven viser at flaten ble tørrlagt mellom 7300 og 7100 f.Kr. Med et havnivå 51,5 meter over dagens ville lokaliteten ligget på en eksponert terrasse med gode havneforhold på østsiden av Langangsfjorden. Den bratte skråningen som avgrenser lokaliteten i vest, medfører at terrassen var mindre tilgjengelig ved et lavere havnivå, og det er derfor grunn til å tro at flaten var i bruk da stranden var nær. Samtidig viser funn av en flateretusjert pilspiss at det også har vært aktivitet her i senneolittisk tid / eldre bronsealder. Det ble ikke gjort andre sikre diagnostiske funn fra denne perioden, og trolig dreier det seg om et enkeltfunn. Man kan ikke utelukke at noe av det littiske materialet stammer fra senneolitikum / eldre bronsealder. Pilspissen, sammen med C14-dateringer og andre diagnostiske senneolittiske funn fra andre lokaliteter, vitner om variert aktivitet ved Gunnarsrød i senneolittisk tid / eldre bronsealder.

Det er ikke gjort funn av typiske mellommesolittiske artefakter, som mikrolitter og trinnøkser, på lokaliteten. Flekkeproduksjonen er også marginal. Noe av flekkematerialet anses som regelmessig. Et kjernefragment av det som trolig er en konisk kjerne med fasettert plattform, viser likevel at det mellommesolittiske flekkekonseptet (jf. Ballin 1999b; M. Sørensen et al. 2013) er til stede i materialet fra Gunnarsrød 8, om enn i et begrenset omfang. Bipolar teknikk ser ut til å ha blitt brukt til å redusere i både flint og bergkrystall på lokaliteten. Flere mener at bruken av bipolar teknikk er tiltagende gjennom mellommesolitikum (Bergsvik 2003; Bjerck 2008b; Jakslund 2000, 2001; Olsen 1992). Bruken av denne reduksjonsstrategien varierer på de mellommesolittiske lokalitetene innad på Vestfoldbaneprosjektet, og det er derfor usikkert om den kan brukes som en kronologisk indikator.

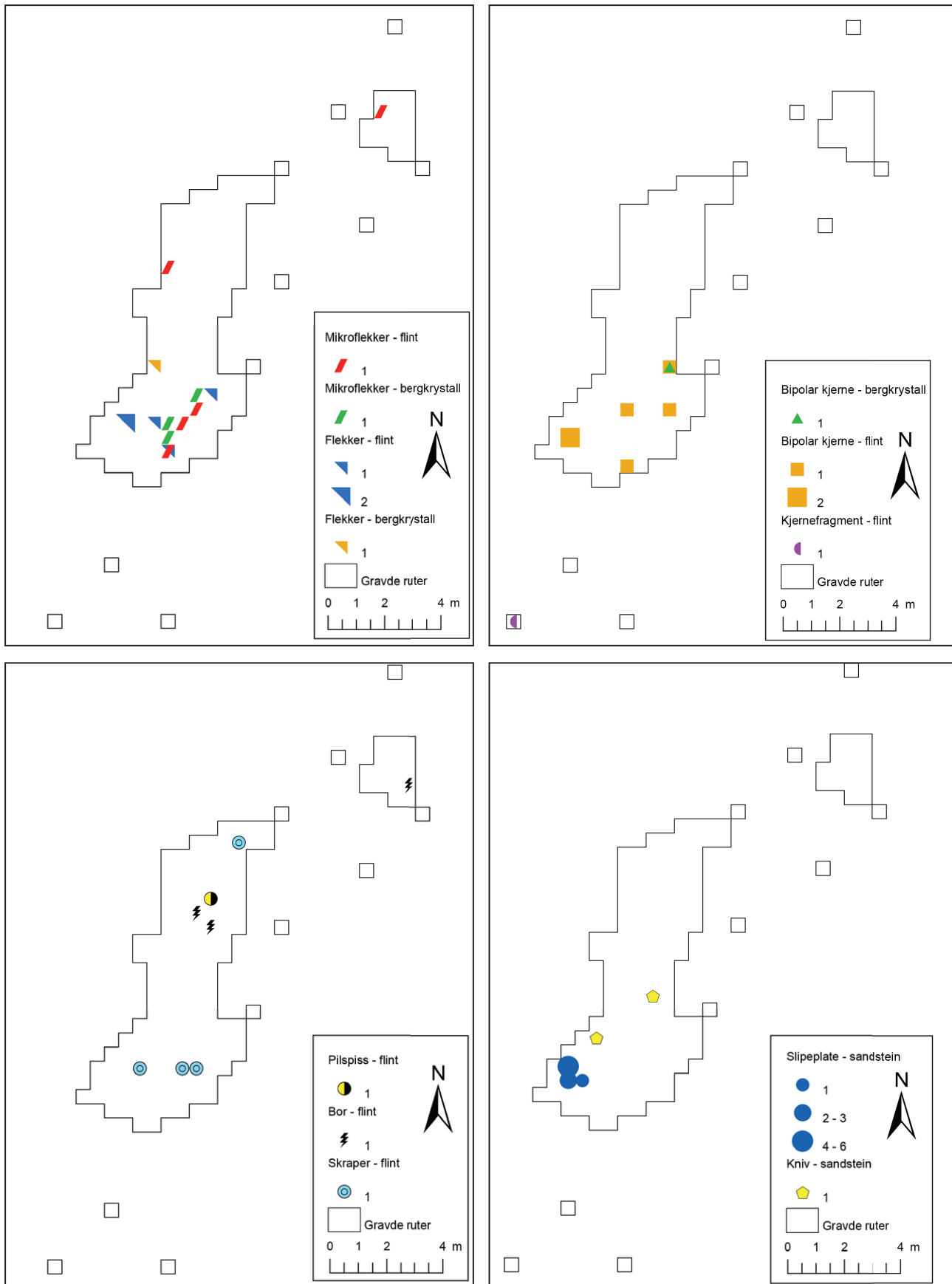
Sandsteinskniver er ansett som ledeartefakt for nøstvetfasen (Glørstad 2004b; Mikkelsen 1975a), og dermed en funntype som kan argumentere for en yngre datering av aktiviteten på Gunnarsrød 8. Det ble imidlertid gjort funn av sandsteinskniver på både Langangen Vestgård 1 (Melvold og Eigeland, kap. 12, dette bind) og Gunnarsrød 6 (Carrasco et al., kap.

Figur 11.6. Funnspredning på lokaliteten. Alle funn (øverst til venstre), alle funn av flint (øverst til høyre), alle funn av bergkrystall og kvarts (nederst til venstre) og skjørbrønt stein (nederst til høyre).

Figure 11.6. Find distribution. All finds (top left), flint (top right), rock crystal (blue) and quartz (yellow) (bottom left) and fire-cracked rock (bottom right).

Figur 11.7. Funnspredding på lokaliteten. Flekker og mikroflekker av flint og bergkrystall inkludert det sekundærbearbejdede flekkematerialet (øverst til venstre), bipolare kjerner og kjernefragment av konisk kjerne (øverst til høyre), redskaper av flint (flateretusetert pilspliss, bor og skrapere; nederst til venstre) og slipeplater og sandsteinskjerner (nederst til høyre).

Figure 11.7. Find distribution. Top left: microblades of flint (red), microblades of rock crystal (green), blades of flint (blue) and blades of rock crystal (orange). Top right: bipolar core of rock crystal (green), bipolar cores of flint (orange) and conical core fragment of flint. Bottom left: pressure-flaked point (yellow and black), drills (black) and scrapers (blue). Bottom right: grinding slabs (blue) and sandstone knives (yellow).

13, dette bind), og det er tydelig at sandsteinskniver også forekommer i mellommesolittisk tid.

Oppsummering

Lokalitetens beliggenhet kan tyde på at hovedaktiviteten på Gunnarsrød 8 har vært strandbunden. En strandlinje på 51–52 moh. tilsvarer en datering til 7300–7000 f.Kr. Det begrensede flekkematerialet og funn av en fragmentert konisk kjerne viser at den karakteristiske mellommesolittiske flekketeknologien er til stede i materialet. Mange av de typiske mellommesolittiske funntypene er fraværende eller forekommer i et nokså beskjedent antall på lokaliteten, men dette kan bero på lokalitetens funksjon og ikke kronologiske forhold. En flateretusjert pilspiss tyder på at det har vært aktivitet på Gunnarsrød 8 også i senneolitikum / eldre bronsealder.

TOLKNING AV LOKALITETEN SETT I LYS AV FUNN OG AKTIVITETSOMRÅDER

Det begrensede lokalitetsarealet, fravær av strukturer og en lav funnmengde kan tyde på at Gunnarsrød 8 ikke har vært en boplass med lengre opphold. Små lokaliteter med en begrenset funnmengde blir ofte tolket til å være spesialiserte lokaliteter i sammenheng med jakt og fangst. Disse har ofte mindre variasjon når det gjelder redskaper og råstoff, sammenlignet med mer stasjonære boplasser (Ballin og Jensen 1995; Bergsvik 2006; Bjerck 1989). På Gunnarsrød 8 er det likevel dokumentert variasjon i både redskaper og råstoffbruk.

Det ble påvist en større konsentrasjon som er tolket som hovedaktivitetsområdet på lokaliteten. Her ble det gjort funn av kniver av både flint og sandstein, skrapere, slipeplater og andre retusjerte artefakter i tillegg til avfallsmateriale og flekkemateriale av både flint og bergkrystall. Dette indikerer at det har foregått varierte aktiviteter innenfor konsentrasjonen. Litt nord for hovedaktivitetsområdet ble det gjort funn av kvartsavfall, flint og bor, og det ble også påvist en liten konsentrasjon med flintavfall, én mikroflekk og ett bor øst for denne. Et viktig spørsmål er hvorvidt funnkonsentrasjonene er et resultat av ett opphold, men der forskjellige aktiviteter har foregått på ulike deler av flaten, eller om de stammer fra ulike besøk. For å belyse samtidigheten kreves det en bedre innsikt i råstoffstrategiene på lokaliteten. Det ble funnet mikroflekker av samme flinttype i de to nordlige konsentrasjonene, og dette kan være et argument i favør av samtidighet. Konsentrasjonene er noe forskjellige med tanke på omfang, råstoffbruk og funninventar. Dersom man ser på konsentrasjonene som

helhet, kan de sies å komplettere hverandre. Dette kan være et tegn på at konsentrasjonene er samtidige (Jaksland 2012c, 2012d). Den klare romlige funndistribusjonen kan tyde på at oppholdet ikke har vært intensivt eller av lengre varighet, da man kanskje kunne forvente en større sammenblanding av funntyper og råstoff over et større område (jf. O'Connell 1987).

Det samlede flekkematerialet er sparsomt, og med unntak av fire mikroflekker består det av ulike typer flint. Dette kan tyde på at det ikke har foregått omfattende flekkeproduksjon på lokaliteten. Denne skiller seg dermed fra den marginalt eldre Gunnarsrød 7 (Fossum, kap. 9, dette bind) og de yngre Gunnarsrød 6 og Langangen Vestgård 1, hvor flekke- og mikroflekkeproduksjon ser ut til å ha vært en vanlig aktivitet. Gunnarsrød 8 har til gjengjeld en høy redskapsandel (3,1 prosent) sammenlignet med flere av de mellommesolittiske lokalitetene i Langangen, og redskapsinventaret er variert. På Gunnarsrød 2, som riktignok er bare delvis undersøkt, ble det også påvist en stor andel sekundærbearbejdede artefakter (3,3 prosent) og en variert råstoffbruk. Lokaliteten er tolket som en spesialisert lokalitet knyttet til jakt og fangst (Reitan og Fossum, kap. 14.2, bind 2, denne serie). Muligens kan Gunnarsrød 8 også forstås i en slik sammenheng. Tilstedeværelsen av lokaliteter av ulikt omfang og med ulikt funninventar fra samme periode kan tyde på en differensiering innenfor et større bosetningssystem. Funksjonen til Gunnarsrød 8 kan tenkes å bli tydeligere i en mer helhetlig vurdering av de undersøkte mellommesolittiske boplassene i området.

SUMMARY

Gunnarsrød 8 was excavated in 2011. The site was situated on an oblong terrace, facing west 52–53 m.a.s.l. The terrace was limited to the east by a steep slope and to the west by a low ridge in front of a slope. The deposits are sparse, and across the surface, solid rock is exposed and partly disintegrated. The site consists of two excavation units: one main unit—a centrally located surface covering 39 m²—and one smaller unit to the north-east covering 4 m². The find concentrations are thoroughly investigated. However, the site is not fully excavated.

A total of 762 lithic finds were recorded: 694 flint artifacts, 16 rock crystal artifacts, 48 quartz artifacts and 4 sandstone artifacts. Formal flint tools include one pressure-flaked point with concave base, three

blade knives, four scrapers and three drills. In addition, several retouched flakes and fragments exist. Debitage consists of flakes, a limited number of blades, a conical core fragment with faceted platform from core-edge trimming flakes and bipolar cores. Some of the blades are regular. Tools of quartz or rock crystal were not found. Two fragments of sandstone knives and two sandstone grinding slabs, one complete and one fragmented, were identified.

The main excavation unit consists of two find concentrations: one main activity area to the south and one smaller find concentration to the north. The north-eastern unit consists of one find concentration. Here, a drill and debitage were recorded. Within the main activity area, flint debitage, rock crystal debitage, blade knives, scrapers, bipolar cores and sandstone grinding slabs were found. The quartz

material was part of the find concentration to the north. Here, drills, a scraper and the pressure-flaked point were discovered.

The local shoreline displacement curve dates the site to the latter part of the Middle Mesolithic, ca. BC 7300–7000. Few diagnostic artifacts were identified. However, regular blades and a conical core fragment support the shoreline dating of the site. Furthermore, the pressure-flaked point demonstrates site activity during the Late Neolithic / Early Bronze Age period.

The limited surface, absence of features and few finds suggest that the occupation of Gunnarsrød 8 had a short duration. The number of formal tools is high (3.1 %), and the combination of tools indicates varied activity. Possibly, Gunnarsrød 8 was part of a large and diverse settlement system.